

Szocializáció és állampolgári szocializáció a habermasi társadalomelmélet tükrében

(An interpretation of socialisation and citizen's socialisation through Habermas' social theory)

Előadásomban egy a szocializációs és állampolgári szocializációs folyamatok kritikai elemzését lehetővé tevő értelmezési keretet próbálok felvázolni a habermasi társadalomelmélet alapján. *A kommunikatív cselekvés elmélete* keretei között a szocializáció folyamata közvetve cselekvés-koordinációs (más szóval jelentés-létrehozási) mechanizmusok elsajátításaként és közvetlenül jelentés-létrehozási folyamatként írható le. Minthogy a jelentés-létrehozási folyamathoz képest elsődleges a jelentés-létrehozási mechanizmus elsajátításának folyamata, ezért elsődleges fontosságúnak tartom a szocializáció jelentés-létrehozási mechanizmusok elsajátításának szintjén történő megragadását. A jelentés-létrehozási mechanizmusok elsajátítása konkrét társas cselekvési helyzetekhez köthető. Álláspontom szerint az egyre racionálisabb jelentés-létrehozási módokat olyan társas cselekvési helyzetekben sajátítjuk el, melyekben az együtt cselekvést nem csupán a cselekvés-helyzetre vonatkozó jelentéseket illető disszenzus, hanem a disszenzust potenciálisan megszüntető cselekvés-koordinációs mechanizmust illető diszharmónia is ellehetleníti. Ilyenkor a cselekvés-koordináció koordinációja válik szükségessé.

Úgy gondolom, hogy azon társas cselekvési helyzetek, melyekben cselekvés-koordináció koordinációjára törekszenek a felek a szocializáció legfontosabb szinterei is egyben. Ennek megfelelően a szocializáció és az állampolgári szocializáció kritikai elemzésének mércéje e társas cselekvési helyzetek megfelelő aspektusának leírásával adható meg. A leírásnak két dimenziója különböztethető meg. Az első: adott morális fejlődési fokok közötti átmenetet biztosító cselekvés-koordináció koordinációs mechanizmusok leírása. A második: ezen koordinációs folyamatok sikerességét meghatározó feltételek azonosítása. Az előadás során az első dimenzió vázlatos kifejtésére, valamint – egy feltétel azonosításának formájában – a második dimenzió illusztrációjára teszek kísérletet.

Sólyom Andrea¹⁴²

Középiskolások és egyetemisták politikai kultúrája

(High school and university students' political culture)

Előadásom során empirikus források alapján mutatom be ifjúsági csoportok politikai kultúráját. A politikai kultúra széles jelentéstartománnyal rendelkező fogalmát a politikai érdeklődés, tájékozódás, tájékozottság, vélemények és cselekvések dimenzióinak összességéként értelmezem, mint folyamat-, rendszer- és policy kultúrát egyaránt elemzem. Kolozsvári egyetemisták és székelyudvarhelyi középiskolások – tehát eltérő életkori, térbeli sajátosságokkal jellemezhető fiatalok – összehasonlító vizsgálata révén próbálok megválaszolni néhány, a vonatkozó szakirodalomban felmerülő elméleti és módszertani problémát.

¹⁴¹ PhD hallgató, Eötvös Loránd Egyetem

¹⁴² Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alapkérdésem, hogy milyen sajátosságok figyelhetők meg a vizsgált populációk politikai kultúrájában, és ezek a sajátosságok hogyan értelmezhetők a hasonló témájú vizsgálatok eredményeihez képest? Arra keresem a választ, hogy a politikai kultúra egyes dimenzióiban milyen mértékben játszanak szerepet az életkori és az etnikai jellemzők? Foglalkozom a politikai kultúra kelet-európai, regionális és lokális sajátosságaival. Vizsgálom a politikai kultúra elméleti tipológiáinak alkalmazhatóságát, illetve célom további analitikus típusok bevezetése.

Az elemzés eredményei alapján várhatóan közelebb kerülünk annak megértéséhez, hogy milyen tényezők játszanak szerepet az egyes társadalmi csoportok politikai kultúra-mintázatainak alakulásában.

Szabó Ildikó¹⁴³, DSc

A politikai szocializáció fragmentált modellje a rendszerváltás utáni Magyarországon (Fragmented socialisation: a model for post-socialist Hungary)

A modern demokráciákban a politikai szocializáció modellje társadalmi konszenzuson nyugszik. Alapelveiben a politikai élet aktorai egyetértenek; kérdései alapvetően szakpolitikai kérdések. A nemzeti szocializáció az állampolgári szocializáció része. A modell legfontosabb diszkurzív tényezője a demokratikus, illetve az európai alaptematika. A demokratikus politikai szocializáció modellje konzisztens modell, tényezői egymást feltételezik. Képes az új társadalmi kihívásokra reagálni.

A rendszerváltás után Magyarországon az állampolgári szocializáció demokratikus, a konfliktusok kezelésére alkalmas modellje nem kristályosodott ki. A magyarországi modellt fragmentált modellnek nevezhetjük. Ezt a következő sajátosságokkal írhatjuk le:

A nemzeti és az állampolgári identitás mintáiban, a múlt kérdéseiben, az előző korszakok megítélésében és a nemzet fogalmának értelmezésében nem alakult ki konszenzus. Nem formálódott ki az állampolgári identitással kapcsolatos kérdéseket szakpolitikai síkra és társadalmi gyakorlatra lefordító ifjúságpolitikai stratégia. A modell nem tud választ adni a kollektív identitásokat érő kihívásokra. Ugyanakkor megnő benne a nemformális tényezők, így a nemzeti tematika identitásformáló szerepe. Az iskolai állampolgári szocializáció alacsony hatásfokú; hasonlóan a Kádár-korszakhoz, most is alapvetően a konfliktusok kerülésére szocializál. A nemzeti tematika elsősorban a nem formális szocializációban jut el a társadalom különböző csoportjaihoz, köztük az identitásminták iránt különösen fogékony fiatal nemzedékekhez. Mivel a tematikát egy politikai párt vezeti, amelynek identitáspolitikája támogatói táborának növelését szolgálja, a nemformális szocializációban szerepet játszó nemzeti tematika szükségszerűen vezet a konfliktusok éleződéséhez.

¹⁴³ Debreceni Egyetem